

**UNIVERSITATEA “BABEȘ-BOLYAI”**  
**CLUJ-NAPOCA**  
**FACULTATEA DE ISTORIE ȘI FILOSOFIE**  
**ȘCOALA DOCTORALĂ DE FILOSOFIE**

**Winnicott, fenomenologii și fenomenologia:**  
**Interpretări fenomenologice ale operei lui Donald Winnicott**

**Conducător de doctorat:**

**Prof. Univ. Dr. Copoeru Ion**

**Student-doctorand:**

**Mândruț David-Augustin**

## Cuprins

|                                                                         |    |
|-------------------------------------------------------------------------|----|
| Introducere.....                                                        | 1  |
| Winnicott și fenomenologia.....                                         | 4  |
| O privire de ansamblu asupra capitolelor lucrării.....                  | 8  |
| Donald Winnicott și fenomenologia.....                                  | 14 |
| Faptul de a fi în lume al copilului.....                                | 26 |
| A fi acasă în lume: Perspective fenomenologice și psihanalitice.....    | 44 |
| Căminul devotat.....                                                    | 46 |
| Lumea vieții și căminul la Husserl.....                                 | 52 |
| Heidegger despre a sălășlui în lume.....                                | 54 |
| Levinas despre cămin.....                                               | 55 |
| Casa viselor.....                                                       | 56 |
| Concluziile capitolului.....                                            | 57 |
| De la obiectul tranzițional la provinciile finite de sens.....          | 58 |
| Constituirea obiectului tranzițional.....                               | 58 |
| Atenția la viață.....                                                   | 59 |
| Provinciile finite de sens.....                                         | 60 |
| Provincia finită de sens a fantasmelor.....                             | 67 |
| “Teatrul interior” la Marc Richir.....                                  | 71 |
| Relația dintre obiectul tranzițional și provinciile finite de sens..... | 71 |
| Aria lipsei de formă, sublimul și creativitatea.....                    | 73 |
| Problema sublimului la Kant.....                                        | 74 |

|                                                        |     |
|--------------------------------------------------------|-----|
| Aria lipsei de formă la Winnicott.....                 | 77  |
| Problema lacunei la Marc Richir.....                   | 79  |
| Sublimul kantian văzut de Marc Richir.....             | 89  |
| Concluzia capitolului.....                             | 94  |
| Joc și joacă la Winnicott și Fink.....                 | 96  |
| Lumea jocului la Eugen Fink.....                       | 105 |
| Asemănări și deosebiri între Winnicott și Fink.....    | 107 |
| Introducere la folosirea unui obiect.....              | 112 |
| Contextul filosofic al capitolului.....                | 114 |
| Conceptul buberian de rezistență.....                  | 116 |
| Winnicott despre folosirea unui obiect.....            | 117 |
| Distanța la Martin Buber.....                          | 121 |
| Concluzii și perspective.....                          | 123 |
| De la fenomenul oglinzirii la schimbul de priviri..... | 125 |
| Fenomenologia heideggeriană a gestului.....            | 126 |
| Gestul și sinele adevărat.....                         | 128 |
| Stadiul oglinzii lacanian.....                         | 129 |
| Rolul de oglindă al chipului mamei.....                | 131 |
| Experiența creativității.....                          | 138 |
| Schimbul de priviri între mamă și copil.....           | 140 |
| Concluzii și perspective.....                          | 141 |
| Încercare de fenomenologie a încrederii.....           | 144 |
| Încercare de fenomenologie a traumei.....              | 154 |

|                                                                               |     |
|-------------------------------------------------------------------------------|-----|
| Spaima de prăbușire la Winnicott.....                                         | 155 |
| Transpasibilitatea la Henri Maldiney.....                                     | 159 |
| Angoasa și nimicul la Heidegger.....                                          | 162 |
| Temporalitatea traumei.....                                                   | 164 |
| Introducere la problema muzicalității.....                                    | 166 |
| Față în față cu muzica.....                                                   | 167 |
| Acordajul afectiv.....                                                        | 169 |
| Preocupare maternă primară.....                                               | 172 |
| Acordajul matern primar.....                                                  | 174 |
| Cuplarea ritmică.....                                                         | 176 |
| Fenomenul tranzițional al gângurelii.....                                     | 178 |
| Înapoi la Husserl: timp și muzică.....                                        | 179 |
| De la muzicalitate la limbaj.....                                             | 181 |
| Concluzia capitolului.....                                                    | 182 |
| Intersubiectivitatea în cadrul vieții copilului.....                          | 184 |
| Intersubiectivitatea la Husserl.....                                          | 185 |
| Relația față-în-față.....                                                     | 188 |
| Intersubiectivitatea primară și secundară în viziunea la Shaun Gallagher..... | 189 |
| Procese de maturizare.....                                                    | 192 |
| Concluzia capitolului.....                                                    | 198 |
| De la temporalitatea implicită la identitatea narativă.....                   | 199 |
| Timpul și aparatul psihic la Freud.....                                       | 201 |
| Simbioză și fuziune la Winnicott.....                                         | 201 |

|                                                            |     |
|------------------------------------------------------------|-----|
| Winnicott și continuitatea ființării.....                  | 202 |
| Integrarea la Winnicott.....                               | 203 |
| Identitatea narativă la Paul Ricoeur.....                  | 204 |
| Folosirea timpului la Donald Winnicott.....                | 206 |
| Problema corporalității la Winnicott.....                  | 207 |
| Procesul de diferențiere corporal și temporal.....         | 215 |
| Scrisoarea lui Buber către Trüb.....                       | 216 |
| Conștientizarea implicită și explicită a corpului.....     | 219 |
| Procesul de diferențiere coporal.....                      | 221 |
| Ritmul separării.....                                      | 223 |
| Discuție despre individuire la Winnicott și Heidegger..... | 225 |
| Concluzia capitolului.....                                 | 227 |
| Concluzii finale.....                                      | 228 |
| Bibliografie.....                                          | 244 |
| Winnicott.....                                             | 244 |
| Fenomenologie.....                                         | 245 |
| Bibliografie secundară.....                                | 247 |
| Articole.....                                              | 250 |

**Cuvinte-cheie:** Donald Winnicott, Eugen Fink, Edmund Husserl, Marc Richir, Alfred Schutz, Maurice Merleau-Ponty, obiect tranzițional, fenomen tranzițional, stadiu al oglinzii, joc, joacă, muzicalitate, corporalitate, diferențiere sine-celălalt, temporalitate, intersubiectivitate, fapt-de-a-fi-în-lume, fenomenologie, psihanaliză.

În cercetarea de față ne vom propune mai multe scopuri, pe care dorim să le desăvârșim odată ce această lucrare va fi finalizată. Titlul tezei noastre este sugestiv în acest sens, deși el nu lasă totul să iasă la iveală. Acesta este un titlu formulat în mod general care va înfățișa pe parcursul lucrării mai multe ramificații. Aceste ramificații desemnează direcțiile de cercetare ale lucrării de față, anume circumscrierea orizontului lumii vieții copilului, pornind de la materialul empiric, furzinat de opera lui Donald Winnicott, dar și încercarea de comentariu fenomenologic a celor mai importante teze ale lucrării sale principale, intitulată *Joc și realitate*. Așadar, ne propunem să tratăm posibilele interpretări fenomenologice asupra operei psihanalistului britanic Donald Woods Winnicott. Două lucruri reies din această propunere, anume că opera psihanalitică a lui Winnicott va fi interogată într-un mod ce ține mai degrabă de fenomenologia descriptivă și mundană, iar al doilea lucru care rezultă din toate acestea e că asupra analizei viziunii winnicottiene se vor suprapune interpretările fenomenologice, venite în parte din direcția autorilor deja canonizați. Autorii canonici despre care vom discuta sunt Edmund Husserl, Martin Heidegger, Maurice Merleau-Ponty, Eugen Fink, Alfred Schutz, dar și alții. Așadar lucrarea intenționează o circumscriere holistică a operei winnicottiene din perspectiva fenomenologiei contemporane. Scopul la care intenționăm să ajungem e acela de a demonstra posibilitatea conjuncției dintre opera lui Winnicott și curentul fenomenologic, așa cum a fost el reprezentat de figurile canonice menționate mai sus.

În continuare, vom discuta despre profilul interdisciplinar al lucrării de față, respectiv despre intersectarea psihanalizei lui Winnicott cu fenomenologia, aceasta din urmă fiind reprezentată de varii autori, care au fost deja menționați. Această legătură aproape organică dintre fenomenologie și psihanaliză își are originea în chiar debutul comun al celor două discipline, respectiv în întâlnirea întemeietorilor celor două curente, anume întâlnirea atât istorică, cât și ideatică a lui Sigmund Freud și a lui Edmund Husserl în cadrul cursurilor lui Franz Brentano, profesorul lor comun. Tradiția legăturii va fi continuată mai apoi și de întâlnirea și schimbul de gânduri dintre Jacques Lacan și Maurice Merleau-Ponty în Franța, pentru ca totul să prindă o formă sistematică în gândirea lui Marc Richir, gândire pe care o vom folosi în bună parte în disertația noastră. Momentan, putem reține în cazul lui Marc Richir distincția pe care el o realizează între

registrul fenomenologic și cel simbolic, distincție pe baza căreia se contruiește întregul său sistem, care încearcă, printre altele, să ofere interpretări fenomenologice asupra subiectelor literaturii psihanalitice, începând de la Freud și Lacan, și ajungând și la Winnicott.

Înainte de a stabili activitățile fundamentale care vor constitui structura lucrării, respectiv încercarea de comentariu și interpretare fenomenologică, dar și de sinteză psihanalitico-fenomenologică, ne propunem prezentarea a câtorva capitole introductive, care vor avea rolul de a întemeia, amorsa și circumscrie intenția care stă la baza cercetării noastre. Astfel, de-a lungul lucrării noastre vom încerca să demonstrăm modul în care fenomenologia interacționează cu psihanaliza, anume revelarea posibilității sintezei din punct de vedere istoric al fenomenologiei cu psihanaliza. De-a lungul lucrării noastre se va face din e în ce mai evidentă ruptura de viziune a lui Winnicott față de teoriile lui Sigmund Freud și Melanie Klein, toate acestea rezultând într-o încercare de a circumscrie gândirea și inovația lui Donald Winnicott. Toate aceste deziderate sunt legate de demersul nostru continuu care se va regăsi în lucrarea de față, și anume posibilitatea amorsării interpretărilor fenomenologice asupra operei winnicottiene venite din partea autorilor fenomenologi deja menționați. Vom încerca să integrăm pe parcursul dezvoltării argumentării noastre și perspectivele lui Marc Richir asupra operei winnicottiene, dat fiind faptul că el este singurul fenomenolog care îi comentează opera, iar aici menționăm comentariile sale foarte importante și dense asupra gândirii lui Winnicott, comentarii în care sunt vizate conceptele de obiect și arie tranzițională, jocul fără reguli prestabilite (al fanteziei), dar și rolul de oglindă al chipului mamei, care pentru Marc Richir se va transforma în schimbul de priviri dintre mamă și copil. Schimbul de priviri devine foarte semnificativ din punct de vedere fenomenologic, deoarece acesta are rolul de a stabili ceea ce fenomenologul belgian numește cei doi „aici absoluți”, cel al mamei și cel al copilului. Putem anticipa deja faptul că întorcându-se înspre copilului său și privindu-l, mama îi fixează acestuia privirea, declanșând un schimb foarte important între ea și copil, și chiar între copil și lume.

Metoda pe care o vom utiliza va fi una comparativă, dar și descriptivă, așadar noi vom merge în paralel cu concepțiile gânditorilor, descriind modul în care cei ei își articulează viziunile despre problemele tratate. În acest sens, menționăm, din punct de vedere fenomenologic, textul lui Husserl despre copil din 1935, care se numește chiar *Prima Empatie*. Problema copilului sau a copilăriei este destul de absentă din opera heideggeriană, dar în acest sens menționăm doar câteva



pasaje foarte disparate din *Zollikon Seminars*, în care se încearcă gândirea relației mamă-copil din perspectiva faptului de a fi în lume, concept fundamental, pe baza căruia se clădește toată arhitectura lucrării *Ființă și timp*. Merleau-Ponty ne poate atrage din nou atenția, grație cursurilor sale predate la *Sorbonna* de psihologia copilului, dar și câteva scurte observații ale lui Eugen Fink referitoare la jocul copiilor. Psihanaliza copilului, în schimb, începe, desigur cu Sigmund Freud, pentru a continua cu Jacques Lacan, cu al său *stadiu al oglinzii*, iar în spațiul anglo-saxon, derivatul organic al psihanalizei freudiene a copilului poartă numele de școală a *relației de obiect*, iar aici îi menționăm din nou pe Melanie Klein, dar și pe Winnicott, desigur. Dezvoltările școlii relației de obiect se pot regăsi și în ceea ce se numește psihanaliza intersubiectivă, sau relațională. Aici putem menționa numeroși autori, printre care Daniel Stern, Colwyn Trevarthen, Thomas Ogden etc.

Caracterul cercetării este unul mai ambiguu, în sensul că cercetarea ar putea fi numită fundamentală, fiindcă vizează conceptele fundamentale ale fenomenologiei și psihanalizei, caracterul său aplicat s-ar putea referi la chestiunea psihopatologiei și a psihologiei copilului, iar caracterul asumat interdisciplinar s-ar referi la conjuncția dintre fenomenologie și psihanaliză. Mai mult, în cadrul demersului nostru de fenomenologie mai degrabă mundană, vor fi presărate și observații ce țin de registrul transcendental, deoarece aceasta este paradigma în jurul căreia opera lui Richir gravitează.

O primă secțiune, pe care o anunțăm încă de acum, se referă la ceea ce am putea numi faptul-de-a-fi-în-lume al copilului. Rezonanțele heideggeriene sunt evidente, iar grație bibliografiei consultate în prealabil, dorim să schițăm ceea ce s-ar putea numi un fel de ontologie a dezvoltării copilului, pornind desigur de la ontologia fundamentală heideggeriană, care urmează a fi tratată în conjuncție cu teoriile lui Winnicott despre procesele de maturare.

Așadar, noi identificăm în urma unor autori atât filosofi, cât și psihanaliști, diverse asemănări între opera lui Heidegger și cea a lui Winnicott. În primul rând, trebuie luat în considerare faptul-de-a-fi-în-lume, tratat de Heidegger deja înainte de *Ființă și timp*, și reluat în vederea unei explicitări a vieții copilului în *Zollikon Seminars*. Acesta va fi comparat cu ceea ce Winnicott numește *going-on-being*, o sintagmă aproape intraductibilă, dar care poate fi rezumată sub numele de continuitate a ființării. Încercarea, sau piatra de temelie a lucrării *Ființă și timp* a lui Heidegger se referă la încercarea de a delimita ființa ființării de ordinul Dasein-ului, pornind de la experiența temporalității. Așadar, reiese că inclusiv această structură bazală a Dasein-ului,

care este faptul de a fi în lume, este una temporală. Mai mult, continuitatea ființării la Winnicott implică evident o dimensiune temporală, el referindu-se în mai multe rânduri și la conceptele de integrarea spațială, dar mai ales, de integrare temporală.

În urma acestui capitol dedicat faptului de a fi în lume a copilului, și mai exact, al localizării experienței vieții sale, vom propune o discuție referitoare la ceea ce înseamnă, atât în fenomenologie, cât și în psihanaliză, faptul de a fi acasă (în lume). Pe scurt, dorim să relevăm aspectele psihologice (psihanalitice) și filosofice (fenomenologice) ale faptului de a fi acasă în lume. Altfel spus, ne vom întreba inclusiv ce înseamnă familiaritatea. Așadar, vom porni de la textele lui Winnicott din jurul celui de-al doilea război mondial despre diferența dintre ce înseamnă a avea o casă și a fi acasă, pentru a ne îndrepta atenția înspre teoriile lui Husserl și Anthony Steinbock, Heidegger, sau chiar Levinas sau Bachelard. Vom observa așadar că o casă nu se poate compara pur și simplu cu faptul de a fi acasă. Mai mult, acasă reprezintă un fel de temei facilitator, în limbajul lui Winnicott, grație căreia interacțiunile timpurii se pot desfășura, alături de evenimentele care au loc în cadrul spațiului potențial. Husserl și Heidegger vor fi considerați drept precursori ai acestei probleme, în timp ce analiza propriu-zisă va avea loc între perspectiva lui Winnicott și cea a lui Levinas, alături de Bachelard, deoarece grație viziunilor celor trei putem decela statutul fenomenologic al faptului de a fi acasă în lume.

Așadar, dacă am propus să începem în ordinea succesiunii capitolelor din *Joc și realitate*, trebuie să ne focusăm în primul rând asupra conceptului de obiect și fenomen tranzițional. Obiectul tranzițional a fost definit în diverse feluri de către multipli autori, însă ceea ce vom nota momentan este că acest obiect reprezintă un simbol, dar și prima posesie ne-mine, iar atuul de bază pe care îl oferă acest obiect în experiența de zi cu zi, după cum vom încerca să argumentăm, este că ne permite, saltul să îi spunem, sau șocul, după Alfred Schutz, al atenției noastre la viață, dinspre o provincie finită de sens înspre o alta. Deja aici ne vom întâlni cu două concepte fenomenologice, respectiv cu încercarea lui Alfred Schutz de a reconsidera conceptul bergsonian de atenție la viață, dar și cu provincia de sens, termen prescurtat de noi, care se referă desigur la provincia finită de sens, în limbajul lui Schutz.

Ceea ce vom încerca noi să demonstrăm se referă la faptul că nu atât obiectul tranzițional reprezintă o etapă majoră în dezvoltarea copilului mic, observație care ne-ar situa încă în domeniul psihologic, sau psihanalitic, ci noi dorim să sugerăm că există obiecte tranziționale și în viața adultă

de exemplu. Să ne gândim la experiența operei de artă. Ne putem plimba printr-o expoziție de artă, iar privirea, sau atenția noastră poate să se lovească de o operă de artă (de un obiect tranzițional, anume care realizează tranziția înspre o altă realitate), care să ne poarte atenția la viață într-o cu totul altă provincie finită de sens, cum ar fi contemplarea specifică lumii ideilor artistice și estetice, care presupune și ea la rândul său un grad de imersiune, deci o tensiune specifică a atenției noastre la viață, definită de Bergson ca fiind însuși intensitatea sau tensiunea vieții noastre psihologice, pe scurt.

Foarte interesant considerăm exemplul lui Schutz oferit în același text din 1945, care îl anticipează pe Donald Winnicott. Din nou referindu-se la atenția la viață, dar și la provinciile finite de sens, Schutz accentuează modul în care copilul mic este purtat în lumea jocului din momentul în care acesta „pune mâna” pe o jucărie. Eugen Fink ar fi întru totul de acord cu observația lui Schutz, iar acest bemol are rolul de a ne susține și nouă argumentația, anume faptul că trecerea din lumea cotidianității și a muncii, să îi spunem, în lumea jocului, și de ce nu, chiar a fantasmei, necesită un obiect tranzițional (o jucărie, de ce nu), care are rolul de a alterna intensitățile și tensiunile atenției noastre la viață.

Chestiunea fenomenelor tranziționale este chiar mai complicată, dată fiind diversitatea lor. Așadar, observația lui Richir conform căreia pentru el fenomenele de limbaj ar corespunde fenomenelor tranziționale la Donald Winnicott nu poate decât să ne uimească și să ne bucure, grație faptului că acest mic bemol reușește să deschidă un domeniu extrem de vast de cercetare, pe care din păcate nu ni-l vom putea asuma complet în lucrarea de față. Așadar, obiectul tranzițional ar putea fi considerat drept un substitut al limbajului pentru copilul mic, fiindcă prima posesie nemine vine înainte de achiziționarea limbajului. Putem să ne gândim că de exemplu, adultul care poate să își exprime trăirile prin limbaj, însă în cazul copilului mic, obiectul tranzițional are rolul de a oferi acea liniștire care poate rezona cu experiența dialogului autentic. Fenomenul tranzițional al găngurelii va fi și el amorsat în cercetarea noastră, iar acest lucru este posibil grație analizelor lui Richir care pornesc tot de la Donald Winnicott. Așadar, asumând o poziție relațional-dialogică, dorim să demonstrăm cum grație încurajării (confirmării dinamice, în limbajul lui Martin Buber), mama îi permite copilului mic să își continue găngureala, care se va transforma în limbaj. În acest sens, analizele lui Richir privitoare la găngureala copilului pot să ofere încă un cadrul de dezvoltare

al cercetării noastre. Ne putem aminti, în acest sens, cum Richir numea gângureala drept un fel de proto-muzicalitate.

Revenind un pic la chestiunea obiectului tranzițional, și la constituția sa fenomenologică, ar merita amintit în acest sens și filosoful francez Gilles Deleuze, reprezentat de marcă al postmodernsimului, care în *magnum opus-ul* său numit *Diferență și repetiție*, aduce în discuție un fel de obiect virtual, care ar reprezenta tensiunea dintre o parte virtuală și o parte actuală, respectiv chiar o fâșie spune el, similar păturicii murdare a lui Winnicott. Deleuze îi amintește pe Freud, Lacan, Klein, dar și pe Winnicott, pentru a-și susține argumentația referitoare la existența obiectului virtual, un concept care de altfel, pare a fi un fel de noțiune umbrelă, care înglobează mai multe concepte psihanalitice, și le rotunjește grație analizei fenomenologice. Deja, putem afirma un prim element constitutiv al obiectului tranzițional, respectiv componenta figurabilă și cea nefigurabilă.

Următorul capitol din *magnum opus-ul* winnicottian se referă la diferențierea subtilă dintre vis, reverie și fantasmă. În acest cadru conceptual vast dorim să introducem și comentariile lui Husserl asupra problemei *phantasiei*, pentru a putea în final deschide discuția asupra conceptului de joc. Astfel, ne vom interesa grație analizelor husserliene din diferite lucrări mai ales de temporalitatea specifică actului fantasmei.

În capitolul acesta din *Joc și realitate*, ne vom întâlni cu conceptul winnicottian, prea puțin explorat, credem noi, de exegeză, al *ariei lipsei de formă*. Așadar, această *arie a lipsei de formă* se referă la neintegrare și la o oarecare stare de relaxare. În capitolul dedicat analizei acestui concept winnicottian, dorim să ne inspirăm din opera lui Immanuel Kant și din cea a lui Marc Richir pentru a decela o posibilă variantă alternativă a teoriei creativității. În primul rând neintegrarea sau relaxarea, care este văzută ca fiind lipsită de formă, apoi apariția momentului sublim, lipsit și el de formă, iar această întâlnire fericită rezultă în experiența creativității. Desigur, procedeul ce urmează a fi prezentat este mult mai complicat. Contrarul acestei experiențe, ar fi însăși trauma, sau ceea ce Marc Richir numește sublimul negativ. Un capitol distinct dedicat spaimei de prăbușire va fi propus și el înspre finalul primei secțiuni al cercetării noastre. În acest scurt captiol dedicat traumei în concepția lui Winnicott, vom insista și asupra noțiunii folosite de Henri Maldiney pentru a desemna puțința de a rezista traumei, și anume transpasibilitatea.

După cum am spus, conceptul de fantasmă deschide vastul teritoriu al problemei jocului, capitol în care Winnicott va fi comparat în marea majoritate a timpului cu elevul lui Husserl, numit Eugen Fink, al cărui lucrare sistematică despre joc, se aseamănă foarte mult cu tematizarea winnicottiană din *Joc și realitate*. Ne vom opri la a aminti doar câteva puncte comune în care se aseamănă acești doi autori. Așadar, ambii postulează existența unei lumi a jocului, care s-ar întemeia pe un fel de interval ontologic. Mai apoi, acest domeniu este eminamente unul hibrid, în care subiectivul (fantasmele, imaginația), fuzionează cu obiectivul (lumea externă împărtășită). De asemenea, jocul reprezintă o formă de trai sănătos, care poate fi legat de coeziunea relațiilor de grup. Jocul implică jucării desigur, care pot fi interpretate într-o manieră provenind dinspre teoria psihanalitică a lui Winnicott drept obiecte tranziționale, sau ca lucru-de-joc la Fink (*plaything*, sau *Spielzeug*). Va fi amintit și filosoful fenomenolog contemporan Joonas Vapaala, care a scris un articol foarte consistent despre paralela care se găsește între opera lui Winnicott și cea a lui Fink, sugerând că modelul winnicottian este unul al iluziei, în timp ce modelul lui Eugen Fink este unul hibrid, dar și adultomorfic. Modelul winnicottian funcționează pentru copiii mici, în timp ce cel propus de Fink s-ar aplica copiilor mai mari, susține același Joonas Vapaala.

Un alt element care ar putea fi discutat este tematizarea richiriană a conceptelor fundamentale winnicottiene, iar aici amintesc jocul fără reguli prestabilite (al *phantasiei*), dar și psihopatologia *ariei tranziționale*, propusă de Richir în ultimele sale lucrări. De asemenea, pentru a invoca un alt autor fenomenolog contemporan, István Fazakas scrie un articol foarte interesant despre viziunea richiriană asupra jocului la Winnicott, dar putem aminti în acest sens și articolul său, scris în colaborare cu Tudi Gozé, despre încredere, anume despre cum e posibil ceva de felul unei istorii transcendente a încrederii (încredere care se dovedește a fi bazală). Cei doi autori, Fazakas și Gozé pornesc de la Merleau-Ponty, Husserl și Richir, dar se inspiră și din observațiile empirice ale lui Donald Winnicott. Așadar, pentru ei, încrederea devine un veritabil fenomen tranzițional, fiindcă este legat de spațiul potențial, anume de această a treia arie a experienței, *aria tranzițională*.

Așadar, capitolele 3, 4 și 5 din lucrarea lui Winnicott vor fi tratate în conjuncție, conceptul fundamental și esențial fiind cel de joc. Distincția trebuie realizată din start între joc și joacă, respectiv dintre jocul cu reguli și fără reguli prestabilite. Mai mult, din capul locului vor trebui precizate și definițiile jocului cu care vom lucra pe parcursul lucrării noastre.

Creativitatea este un subiect foarte sensibil pentru Winnicott, fiindcă ea ține de faptul de a fi viu, iar aici putem aminti exemplul acelui copilăș mic care își prelungește plânsetul pentru a simți bucuria unei note muzicale. Jocul este eminamente creativ, iar jocul este ridicat de Winnicott la rangul unui mod de a trăi, și mai important, al unui mod de a-ți descoperi sinele adevărat. Mai mult, acest exemplu al plânsului copilului va fi invocat și de Joonas Taipale și într-un alt context, respectiv în punctul în care el vorbește despre experiențele care implică totalitatea sinelui. Așadar, aceste experiențe care implică totalitatea sinelui, acompaniate de afectele vitalității (în termenii lui Daniel Stern), ar avea și ele rolul de a trezi copilul, în sensul husserlian, desigur. Integrarea este conceptul cheie care survine în cadrul argumentației lui Taipale.

Capitolul dedicat teoriei winnicottiene referitoare la distrugerea și supraviețuirea obiectului va fi tratat pe larg, iar pentru a realiza această sarcină vom folosi interpretări mai degrabă pornind dinspre fenomenologia lui Husserl, deși nici Heidegger, Scheler sau Levinas nu vor fi absenți. De asemenea, dorim să împrumutăm și câteva noțiuni din antropologia filosofică buberiană, cum ar fi conceptul de distanță. Considerăm că acest comentariu asupra capitolului din opera lui Winnicott poate fi văzut ca o alternativă a fenomenului numit de Jean Piaget permanența obiectului. Așadar, noi ne propunem să decelăm modelul winnicottian de constanță a obiectului, care poate reprezenta și constanța prezenței celeilalte persoane în mintea copilului. Așadar, folosind toate resursele propuse mai sus, dorim să stabilim că există ceva de felul unei teorii winnicottiene a permanenței obiectului, care se întemeiază în mod fundamental pe experiența a ceea ce Husserl ar numi “Eu nu pot”, anume limitarea omnipotenței copilului mic, limitare care introduce grație negației principiul realității.

Așadar, Winnicott postulează o trecere de la relaționare la folosire (a obiectului), etape inversate față de teoria lui Martin Buber. Pentru ca un obiect să poată fi folosit, acesta trebuie să supraviețuiască distrugerii, provenite din agresivitatea copilului mic. Deja ecouri hegelieni pot fi găsite în cadrul acestei teorii, iar aici, desigur, ne referim la celebrul capitol dedicat dorinței, din *Fenomenologia spiritului*, capitol în cadrul căruia dorința dorește să ajungă la adevărul ei prin suprimarea și conservarea obiectului.

Întrebarea care ne va călăuzi demersul este cum se poate fenomenologic, a se realiza trecerea de la relaționare la folosire. Aici trebuie să invocăm conceptul de iluzie a omnipotenței, care poate fi tradusă fenomenologic printr-un fel de „Eu pot absolut”. Așadar copilul mic trăiește

în acest „Eu pot absolut”, până în punctul în care acest eu pot se lovește de rezistența lumii exterioare, rezistență despre care Heidegger ne spune că îl face pe *Dasein* să nu se mai considere stăpânul lumii. Așadar, grație rezistenței obiectului (a faptului de a supraviețui al obiectului), se realizează trecerea de la „eu pot” la „eu nu pot”, sau în limbajul lui Levinas, de la a sta față în față la a ne sta în față. Acest „Eu nu pot” este fundamental pentru recunoașterea de către copil a obiectului drept ceva diferit de sine, iar acest fenomen a fost numit de către Buber distanță, sau chiar actul distanței. Așadar, susținem noi, odată ce este realizată trecerea de la „eu pot” la „eu nu pot”, copilul pune obiectul la distanță față de sine, instituind un „aici”, dar și un „acolo” absolut. De acum, obiectul are permanență în mintea copilului, sau cum spunea și Winnicott, are o viață de-a dreptul, pentru copilul mic.

Ne vom îndrepta apoi asupra chestiunii stadiului oglinzii winnicottian, teorie în cadrul căreia Winnicott propune drept precursor al oglinzii însuși chipul mamei. Noi vom porni de la fenomenologia gestului, așa cum este ea regăsită în seminarele de la *Zollikon* ale lui Heidegger, pentru ca mai apoi să analizăm modul în care gestul spontan este oglindit de către mamă, iar copilul ajunge să se trezească, în sensul lui Husserl. Considerăm că teoria lui Winnicott îl anticipează și pe Daniel Stern cu al său acordaj afectiv, dar și cu momentele întâlnirii. Pe scurt, mama primește gestul spontan al copilului, îl oglindește, anume îi oferă o parte din sine înapoi, iar aceasta îi permite copilului să fie creativ. Nu e exclus, ca în acest capitol să folosim și ideile lui Joona Taipale referitoare la acordajul afectiv, dar fiind faptul că aceste idei pot fi ușor aplicate și demersului winnicottian. Această interacțiune față în față dintre mamă și copil reprezintă un moment al întâlnirii fiindcă oglindirea de către mamă a gestului copilului, are rolul de a hipercondensa afectivitatea copilului, amorsând în același timp excesul de afectivitate (Richir), și de a-l trezit la lume. Acest proces pe cât de complicat, pe cât de simplu pentru persoana mamei dorim să îl numim, împrumutând de la Kant și Richir, sublim interpersonal, sau interuman.

Acest acordaj afectiv între mamă și copil, care este numit de către Winnicott și stadiul oglinzii, are mai multe funcții. O primă funcție ar fi de a regla afectivitatea copilului, iar o a doua ar fi de a o oglindi. Nu putem uita însă și interpretările foarte interesante ale lui Joona Taipale, în cadrul cărora fenomenologul finlandez vorbește despre înțelegerea de sine a copilului generată de oglindire, dar și de posibilitatea apariției distanței reflexive, anume a acelei posibilități de a îți privi propria persoană detașat, la persoana a treia. În acest sens, va fi invocat pe scurt și stadiul oglinzii

la Lacan, care prezintă multe implicații filosofice și mai ales fenomenologice. Într-o oarecare măsură, dialectica dintre percepție și a percepție este prezentă și în textul lacanian.

Capitolele adiacente lucrării de față, anume secțiunea a doua, se cer și ele a fi menționate, așadar trebuie să alcătuim un capitol despre cele patru noțiuni fundamentale asupra cărora fenomenologia poate interveni pentru a potența opera lui Winnicott, iar aceste patru noțiuni sunt intersubiectivitatea, primară și secundară (Trevvarthen și Gallagher), temporalitatea, corporalitatea dar și muzicalitatea. Dorința noastră este de a demonstra legătura care există între cele patru componente, și cum ele se potențează reciproc, fiind definitive pentru viața copilului mic.

Muzicalitatea este *sine qua non-ul* oricărei comunicări dintre mamă și copil, după cum precizează Trevvarthen pe urmele lui Daniel Stern. Ideea de acordaj reciproc care precede comunicarea propriu-zisă se găsește deja în textele lui Alfred Schutz despre muzică. Așadar, activitatea noastră principală va fi aceea de a-i aduce împreună pe Schutz și pe Stern, pentru a aplica rezultatul concepției winnicottiene referitoare la preocuparea maternă primară, despre care vom vedea că este posibilă grație muzicalității dintre mamă și copil. Argumentul nostru va fi potențat și de observațiile lui Husserl și ale lui Taipale despre structura temporală, sau chiar muzicală a empatiei.

Am menționat deja și conceptele de intersubiectivitate primară și secundară, care ne vor ghida analiza capitolului aferent. Shaun Gallagher preia conceptele de la același Trevvarthen, pentru a demonstra modul în care copilul mic interacționează cu lumea încă de la început. Așadar, anticipând, intersubiectivitatea primară s-ar referi la interacțiunea față în față dintre mamă și copil, în timp ce cea secundară presupune și adăugarea în ecuație a unui obiect. Contribuția lui Gallagher se referă tocmai la faptul de a fi demonstrat că aceste moduri de raportare la alteritate nu dispar odată ce nu mai suntem copii, ci ele devin într-un fel suprimate și conservate inclusiv în cadrul interacțiunilor noastre adulte. Ceea ce dorim noi mai exact să demonstrăm, este modul în care aceste două tipuri de intersubiectivitate erau deja prezenta în opera lui Winnicott, mai exact în cadrul textelor despre procesele de maturare, dar și a celor despre reciprocitate.

Putem anticipa deja încercarea de amorsare a unei teorii a desincronizării (copilului de mamă), care ar rezulta în experiența copilului a temporalității explicite, în sensul folosit, desigur, de Thomas Fuchs. Astfel, în cadrul capitolului despre temporalitate la Winnicott, distincția dintre temporalitatea implicită și cea explicită se va dovedi definitorie pentru demersul nostru



argumentativ. Teoria identității narative elaborate de Paul Ricoeur se va dovedi și ea foarte utilă în cadrul demersului nostru, grație faptului că identitatea narativă se apropie și de tematizările richiriene asupra proceselor de subiectivizare, respectiv de umanizare. Prin urmare, ne vom întreba ce se întâmplă mai exact cu copilul atunci când acesta dobândește o identitate narativă. Așadar, alături de Beatriz Priel, dorim să schițăm și noi un fel de construire sau construcție intersubiectivă a timpului, demonstrând că experiența timpului nu este o realizare a minții izolate, ci își are originea într-un context inițial intersubiectiv.

La fel ca acest capitol despre temporalitate, și cel despre corporalitate are rolul de a amorsa chestiunea procesului de diferențiere a sinelui de celuilalt, așadar, observațiile pe care le vom propune din cadrul operei lui Merleau-Ponty aplicate asupra remarcilor winnicottiene, au rolul de a încerca o apropiere tematică între ceea ce fenomenologul francez a numit *carnea lumii*, iar psihanalistul britanic membrana limitantă. Contribuțiile lui Francine Wynn vor fi și ele prezentate, deoarece autoarea propune un proces de diferențiere mai degrabă corporal, care are la bază relația chiasmăică dintre mamă și copil. Revenind la Merleau-Ponty și la Winnicott, dacă cel dintâi propune mai degrabă o viziune husserliană, în cadrul căreia din corpul trăit (Leib), se desprind apoi toate coordonatele temporale și spațiale, la cel de-al doilea, membrana limitantă reprezintă o veritabilă realizare a proceselor de maturare, susținute de un mediu îndeajuns-de-bun, care îi permit copilului a-și asuma corpul, diferențiând în același timp interiorul de exterior.

Un ultim capitol pe care dorim să îl propunem se referă la procesul complex de diferențiere al sinelui de celălalt, capitol care vine în continuarea criticii noastre asupra teoriei fuziunii. Așadar, noi vom propune un proces de diferențiere dublu, lucrând desigur în paradigma lui Winnicott, procesul fiind atât unul temporal, cât și corporal în parte. În cadrul registrului corporalității, foarte de folos ne vor fi teoriile lui Merleau-Ponty despre corpul trăit, respectiv despre carne, în timp ce în cadrul componentei temporale, cel mai mult ne vom folosi de teoria lui Ricoeur privitoare la narativitate, considerând că aceasta este o etapă decisivă în geneza sinelui autobiografic al copilului mic.

## Bibliografie (selecție):

### Winnicott

Winnicott, D. W., *Copilul, Familia și Lumea Exterioară*, trad. Nicoleta Dascălu, Editura Trei, București, 2013.

Winnicott, D. W., *Natura umană. Opere 3*, București: Editura Trei, 2004.

Winnicott, D. W., *Procesele de maturizare*, București: Editura Trei, 2014.

Winnicott, D. W., *Psychoanalytical Explorations*, London and New York: Routledge, 2018.

Winnicott, D. W., *Spaima de prăbușire. Explorări psihanalitice*, București: Editura Fundației Generația, 2005.

Winnicott, D. W., *The Spontaneous Gesture*, Cambridge, Massachusetts and London, England: Harvard University Press, 1987.

Winnicott, D. W., *Convorbiri psihanalitice cu părinții*, București: Editura Trei, 2016.

Winnicott, D. W., *De la pediatrie la psihanaliză. Opere 1*, București: Editura Trei, 2002.

Winnicott, D. W., *Deprivation and Delinquency*, London and New York: Routledge, 2012.

Winnicott, D. W., *Home is Where We Start From*, London & New York: W. W. Norton & Company, 2014.

Winnicott, D. W., *Human Nature*, London and New York: Routledge, 1988.

Winnicott, D. W., *Joc și realitate*, București: Humanitas, 2006.

Winnicott, D. W., *Playing and Reality*, London and New York: Routledge, 2005.

Winnicott, D. W., *The Child, The Family, and the Outside World*, Cambridge, Massachusetts: Perseus Publishing, 1987.

Winnicott, D. W., *The Family and Individual Development*, London & New York: Routledge, 2006.

Winnicott, D. W., *Through Paediatrics to Psycho-Analysis*, London and New York: Routledge, 2001.

Winnicott, D. W., *Winnicott on the Child*, Cambridge, Massachusetts: Perseus Publishing, 2002.

Winnicott, D.W., *Babies and their Mothers*, Da Capo Press, 1987.

## Fenomenologie

Bachelard, Gaston, *The Poetics of Space*, Boston, Massachusetts: Beacon Press, 1994.

Fink, Eugen, *Play as Symbol of the World*, Bloomington and Indianapolis: Indiana University Press, 2016.

Gallagher, Shaun & Zahavi, Dan, *The phenomenological mind*, London and New York: Routledge, 2012.

Gallagher, Shaun, *Action and Interaction*, Oxford: Oxford University Press, 2020.

Gallagher, Shaun, *Fenomenologie*, Oradea: Ratio & Revelatio, 2022.

Heidegger, Martin, *Being and Time*, New York: State University of New York Press, 1996.

Heidegger, Martin, *Despre miza gândirii*, București: Humanitas, 2007.

Heidegger, Martin, *Parmenides*, Bloomington and Indianapolis: Indiana University Press, 1992.

Heidegger, Martin, *Poetry, Language, Thought*, United States of America: Harper Perennial Modern Classics, 2001.

Heidegger, Martin, *Zollikon Seminars. Protocols-Conversations-Letters*, Evanston, Illinois: Northwestern University Press, 2001.

Husserl, Edmund, *Band XV. Zur Phänomenologie der Intersubjektivität. Dritter Teil*, The Hague: Martinus Nijhoff, 1973.

Husserl, Edmund, *Experience and Judgement*, London and New York: Routledge, 1973.

Husserl, Edmund, *Ideas Pertaining to a Pure Phenomenology and to a Phenomenological Philosophy: Second Books: Studies in the Phenomenology of Constitution*, Dordrecht/Boston/London: Kluwer Academic Publishers, 2000, p. 101.

Husserl, Edmund, *On the Phenomenology of the Consciousness of Internal Time (1893-1917)*, Dordrecht/Boston/London: Kluwer Academic Publishers.

Lévinas, Emmanuel, *Totality and Infinity*, The Hague: Martinus Nijhoff, 1979.

Maldiney, Henri, *Penser l'homme et la folie*, Grenoble: Jérôme Millon, 1991.

Maldiney, Henri, *Regard Parole Espace*, Paris: Les Éditions du Cerf, 2012.

Merleau-Ponty, Maurice, *Child Psychology and Pedagogy*, Northwestern University Press, 2010.

Merleau-Ponty, Maurice, *The Visible and the Invisible*, Evanston: Northwestern University Press, 1968.

Richir, Marc, *Fragments phénoménologiques sur le langage*, Grenoble: Jérôme Millon, 2008.

Richir, Marc, *Fragments phénoménologiques sur le temps et l'espace*, Grenoble: Jérôme Millon, 2006.

Richir, Marc, *L'écart et le rien*, Grenoble: Jérôme Millon, 2015.

Richir, Marc, *Phantasia, Imagination, Affectivité*, Jérôme Millon, 2004.

Richir, Marc, *Phénomènes, Temps et Êtres*, Grenoble: Jérôme Millon, 1987.

Richir, Marc, *Phénoménologie et Institution Symbolique*, Grenoble: Jérôme Millon, 1988.

Richir, Marc, *Recherches Phénoménologiques (IV, V): Du Schématisme Phénoménologiques Transcendental*, Bruxelles: Ousia, 1983.

Richir, Marc, *Variations sur le sublime et le soi*, Grenoble: Jérôme Millon, 2010.

Ricoeur, Paul, *Time and Narrative: Volume I*, Chicago and London: The University of Chicago Press, 1984.

Schutz, Alfred, *Collected Papers I: The Problem of Social Reality*, The Hague: Martinus Nijhoff, 1962.

Schutz, Alfred, *Collected Papers II: Studies in Social Theory*, The Hague: Martinus Nijhoff, 1976.

Steinbock, Anthony, *Home and Beyond*, Evanston, Illinois: Northwestern University Press, 1995.

## Bibliografie secundară

Abram, Jan, *The Language of Winnicott*, London: Karnac Books, 2007.

Agassi, Judith Buber, *Martin Buber on Psychology and Psychotherapy*, Syracuse University Press, 1999.

Benjamin, Jessica, *Beyond Doer and Done To: Recognition Theory, Intersubjectivity and the Third*, Routledge, 2018.

Benjamin, Jessica, *The Bonds of Love: Psychoanalysis, Feminism and the Problem of Domination*, Pantheon Books, 1988.

Bergson, Henri, *Matter and Memory*, New York: Zone Books, 1991.

Bergson, Henri, *Time and Free Will*, London: Dover Publications, 2001.

Bowlby, John, *A Secure Base, United States of America: Basic Books*, 1988.

Bråten, Stein, *The Intersubjective Mirror in Infant Learning and Evolution of Speech*, Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 2009.

Bredlau, Susan, *The Other in Perception: A Phenomenological Account of Our Experience of Other Persons*, Albany: State University of New York Press, 2018.

Buber, Martin, *Between Man and Man*, London and New York: Routledge, 2002.

Buber, Martin, *I and Thou*, London and New York: Bloomsbury, 2013.

Buber, Martin, *The knowledge of man*, New York: Harper & Row Publishers, 1965.

Casey, Edward S., *Getting back into Place: Toward a Renewed Understanding of the Place-World*, Bloomington & Indianapolis: Indiana University Press, 1993.

Ciomoș, Virgil, *Être(s) de passage*, București: Zeta Books, 2008.

Ellis, Mary L., *Time in Practice: Analytical Perspectives on the Times of our Lives*, London: Karnac Books, 2007.

Flusser, Vilem, *Gestures*, Minneapolis & London: University of Minnesota Press, 2014.

Freud, Sigmund, *The Standard Edition of the Complete Psychological Works of Sigmund Freud: Volume XII*, London: The Hogarth Press, 1958.

Freud, Sigmund, *The Standard Edition of the Complete Psychological Works of Sigmund Freud: Volume XVII*, London: The Hogarth Press, 1981.

Freud, Sigmund, *The Standard Edition of the Complete Psychological Works of Sigmund Freud: Volume XIX*, The Hogarth Press, 1986.

Gadamer, Hans-Georg, *Wahrheit und Methode: Band II*. Tübingen: J.C.B. Mohr (Paul Siebeck), 1993.

Geniusas, Saulius, *Phenomenology of Productive Imagination: Embodiment, Language, Subjectivity*, Stuttgart: Ibidem Verlag, 2022.

Goldstein, Kurt, *Selected Papers/Ausgewählte Schriften*, The Hague: Martinus Nijhoff, 1971.

Kant, Immanuel, *Critique of Pure Reason*, Cambridge University Press, 2000.

Kierkegaard, Søren, *Either/Or: Part I*, Princeton, New Jersey: Princeton University Press, 1987.

Kierkegaard, Søren, *The Concept of Anxiety*, Princeton, New Jersey: Princeton University Press, 1980.

Lacan, Jacques, *Écrits*, New York: W. W. Norton & Company, 2006.

Mahler, Margaret S., Pine, Fred, Bergman, Anni, *The Psychological Birth of the Human Infant: Symbiosis and Individuation*, Karnac Books, 2002.

Mead, George Herbert, *Mind, Self and Society*, Chicago and London: The University of Chicago Press, 1972.

Müller, Ulrich, Carpendale, Jeremy I. M., Smith, Leslie, *The Cambridge Companion to Piaget*, Cambridge University Press, 2009.

Piaget, Jean, *Play, Dreams and Imitation in Childhood*, London and New York: Routledge, 1999.

Smidt, Sandra, *Introducing Trevarthen*, London & New York: Routledge, 2018.

Smidt, Sandra, *Introducing Vygotsky*, London and New York: Routledge, 2009.

Stanghellini, Giovanni, *Lost in Dialogue: Anthropology, Psychopathology, and Care*, Oxford: Oxford University Press, 2017.

Stawarska, Beata, *Between You and I: Dialogical Phenomenology*, Ohio: Ohio University Press, 2009.

Stern, Daniel N., *The present moment in psychotherapy and everyday life*, New York, London: W. W. Norton & Company, 2004.

Stern, Daniel N., *Forms of Vitality: Exploring Dynamic Experience in Psychology, the Arts, Psychotherapy, and Development*, Oxford: Oxford University Press, 2010.

Stern, Daniel N., *The First Relationship*, Harvard University Press, Cambridge, 2002.

Stern, Daniel N., *The Interpersonal World of the Infant*, London: Karnac Books, 1998.

Stern, Daniel N., *The Motherhood Constellation*, Karnac Books, London, 1998.

Stern, Daniel N., *The Motherhood Constellation*, London: Karnac Books, 1998.

Taipale, Joona, „*Facts and Fantasies: Embodiment and the Early Formation of Selfhood*”, in Rasmus Thybo Jensen & Dermot Moran: “The Phenomenology of Embodied Subjectivity”, London and New York: Springer, 2013, pp. 241-262.

Taipale, Joona, *Phenomenology and Embodiment*, Evanston, Illinois: Northwestern University Press, 2014.

Tustin, Frances, *Autistic Barriers in Neurotic Patients*, London: Karnac Books, 2003.

Vygotsky, Lev, *Thought and Language*, Cambridge and London: The MIT Press.

Watzlawick, Paul & Bavelas, Janet Beavin & Jackson, Don. D, *Pragmatics of Human Communication. A Study of Interactional Patterns, Pathologies, and Paradoxes*, New York: W. W. Norton & Company, 1967.

## Article

Allen, Jeffner, „A Husserlian Phenomenology of the Child”, *Journal of Phenomenological Psychology* 6 (2), 1976, pp. 164-179.

Bodea, Cristian, „Symbolic institution of language in speech on the grounds of phenomenological freedom. An inquire into non symbolic phenomenology of Marc Richir”, *STUDIA UBB. PHILOSOFIA*, Vol. 59 (2014), 3, pp. 9-18.

Bruschweiler-Stern, Nadia, “The Music of Dan’s Life”, *Psychoanalytic Inquiry*, 37:4, 2017, pp. 220-227.

Fazakas, István, & Gozé, Tudi, “The Promise of the World: Towards a Transcendental History of Trust”, *Husserl Studies*, 36, 2020, pp. 169-189.

Fuchs, Thomas, “Implicit and Explicit Temporality”, *Philosophy, Psychiatry & Psychology*, 12, No.3, 2005, pp. 195-198.

Fuchs, Thomas, “Melancholia as Desynchronization: Towards a Psychopathology of Personal Time”, *Psychopathology*, 34, 2001, pp. 179-186.

Häggglund, Stig, The Body as Thought and Reality, *The Scandinavian Psychoanalytic Review*, 37:2, 2014, pp. 107-112.

Jacobson, Kirsten, “A developed nature: A phenomenological account of the experience of home”, *Continental Philosophy Review* 42:3, 2009, pp. 355-373.

Murakami, Yasuhiko, The rhythm of reorganizing the world. Maldiney and the theory of crisis, *STUDIA UBB. PHILOSOFIA*, Vol. 66 (2021), 1, pp. 99-115.



Popa, Delia, „The Promise and the Gesture: From Critical Situations in Life-Histories to Original Forgiveness”, *Journal of the British Society for Phenomenology*, 2023, pp. 1-17.

Priel, Beatriz, „Time and self on the intersubjective construction of time”, *Psychoanalytic Dialogues: The International Journal of Relational Perspectives*, 7:4, 1997, pp. 431-450.

Taipale, Joonas, “Empathy and the Melodic Unity of the Other”, *Human Studies*, 38, 2015, pp. 463-479.

Taipale, Joonas, “Self-regulation and Beyond: Affect Regulation and the Infant-Caregiver Dyad”, *Frontiers in Psychology*, 7: 889, 2016, pp. 1-13.

Taipale, Joonas, “Social Mirrors: Tove Jansson’s Invisible Child and the importance of being seen”, *The Scandinavian Psychoanalytic Review* 39:1, 2016, pp. 13-25.

Taipale, Joonas, “The Pain of Granting Otherness: Interoception and the Differentiation of the Object”, *Gestalt Theory* Vol. 39, No. 2/3, 2017, pp. 155-174.

Taipale, Joonas, „Being Carried Away. Fink and Winnicott on the Locus of Playing”, *Journal of Phenomenological Psychology* 52, 2021, pp. 193-217.

Taipale, Joonas, „The illusion of contact: Insights from Winnicott’s 1952 letter to Klein”, *The International Journal of Psychoanalysis* 102:1, 2021, pp. 31-50.

Thoma, Samuel, „Into the Open: On Henri Maldiney’s Philosophy of Psychosis”, *Philosophy, Psychiatry & Psychology*, Volume 26, No. 4, 2019, pp. 281-293.

Ticho, Ernst A., “Donald W. Winnicott, Martin Buber and the Theory of Personal Relationships”, *Psychiatry* 37:3, 1974, pp. 240-253.

Wynn, Francine, “The Embodied Chiasmic Relationship of Mother and Infant”, *Human Studies* 19, 1997, pp. 253-270.